

SUMMARY

T. Lazareva. Structure of innovative creative content of future engineers of food industry training.

In the article the basic strategy of forming of innovative creative content of future engineers of food industry training. Two components of the content of future engineers training are defined: reproductive and productive parts of the content.

Reproductive part of the content requires the assimilation of existing professional experience in the first phase of training. In the future, there should be a transition to a productive part of the content of future engineers of food industry training. Productive part of the content of future specialists training may be a heuristic approach. A distinctive feature of this study is that the full extent of the training content is not set by the teacher. Each student designs and creates a learning content. Content heuristic learning is created by students during their study as a result of which they continuously generate ideas. The student forms a system of creative professional activity if an educational creativity creates innovation projects.

It was established that the productive part of training content should reflect a professional artistic career of food industry engineer. The main feature of this activity is to solve problem situations that arise at the workplace.

The structure of the innovative content of training of future engineers of food industry to creative production activities, which includes of a system of criteria and parameters of development and improvement of food products, technologies and tools, techniques and methods to solve creative problems, innovative facilities of food industry.

Based on the analysis of production problems and objectives it have been developed and adapted the system of specific heuristic methods of development and improvement of food products, technologies and equipment, one of the components of the content of future engineers of food industry training in creative activities.

Two directions of innovative content forming, development and improvement of facilities of the food industry are distinguished. In the first destination for accommodation can be offered a new assignment and use, as well as new options, features and properties. The second direction of the object can be a modified structure (composition, structure, design) as well as the principles and mechanisms of functioning.

Improvement and development of facilities in accordance with established food business areas create innovative content of training future engineers to creativity.

Key words: educational content, reproductive and productive part of the training content, the system of criteria and parameters, techniques and methods of solving creative problems, innovative objects of food industry.

УДК 371(73)(093)+37.01(73)

С. Ф. Лук'янчук

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В США У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ

У статті здійснено аналіз головних напрямів інноваційного розвитку педагогічної освіти у вищих навчальних закладах США, пов'язаних з необхідністю врахування вимог і потреб полікультурного шкільного середовища. Виявлено, що зусилля освітян спрямовано на залучення до професії більшої кількості представників етнічних і расових меншин; розробку ефективних навчальних курсів і програм з урахуванням принципів

культуровідповідної педагогіки; підвищення вимог до педагогічної практики та розширення її за межі школи в середовище громади; запровадження однорічної інтернатури в школах професійного розвитку; стандартизацію університетських програм підготовки вчителів у межах штату і країни.

Ключові слова: *інноваційний розвиток, педагогічна освіта, полікультурне шкільне середовище, культуровідповідна педагогіка, педагогічна практика, школи професійного розвитку, інтернатура, США.*

Постановка проблеми. Поглиблення й прискорення соціально-економічних, політичних, соціокультурних, демографічних процесів у світі на початку третього тисячоліття має вагомий вплив на розвиток освіти як важливого чинника формування людини майбутнього. Географічне положення України на перетині шляхів між Європою та Азією, тісні зовнішньо економічні зв'язки з багатьма країнами світу, поява біженців з країн близького сходу, збільшення кількості міжетнічних шлюбів – усі ці чинники сприяють зростанню в школах кількості учнів різноманітного етнічного походження. Зазначений процес ставить перед вітчизняною педагогічною освітою потребу інноваційного розвитку з метою створення умов для підготовки вчителя, готового до професійної діяльності в умовах полікультурного шкільного середовища. У зв'язку з цим для українських освітян важливе значення має вивчення сучасних світових тенденцій інноваційного розвитку вищої педагогічної освіти й запозичення передового зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів.

У кінці XX – на початку XXI століття в педагогічній освіті в університетах США відбулися зміни, пов'язані з посиленням уваги до проблеми підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах полікультурного шкільного середовища. Ці зміни торкалися таких питань, як збільшення кількості білінгвальних учителів, залучення до вчительської професії представників етнічних меншин, нововведення в навчальних планах і педагогічній практиці студентів та ін. На нашу думку, аналіз і запозичення досвіду підготовки майбутніх учителів такої надзвичайно етнічно й расово гетерогенної країни як США може бути використаний вітчизняними освітянами.

Аналіз актуальних досліджень. Українські вчені Т. Кошманова, Я. Гулецька, Т. Чувакова та інші звертались у своїх наукових пошуках до надбань освітян США в галузі педагогічної освіти. Так, дослідниця Т. Кошманова приділила увагу питанню розвитку педагогічної освіти в США, І. Радіонова дослідила сучасну американську філософію освіти й виховання, Я. Гулецька здійснила аналіз процесу полікультурної освіти студентської молоді в університетах США. Дослідження виявило, що

проблема підготовки компетентного вчителя, готового до роботи в полікультурних і полімовних класах громадських шкіл, набула актуальності ще в 70-х роках ХХ століття. Але, як показало опитування Національного Центру з Освітньої Статистики за 1999 рік, більшість молодих учителів визнали, що за період навчання вони не були підготовленими до роботи з учнями, які походили з культурних і мовних меншин [7, 20]. Тому на початку ХХІ століття в педагогічних коледжах США почали впроваджуватись інновації, спрямовані на покращення ситуації, що склалася. Аналіз робіт вітчизняних учених показав, що головні напрями інноваційного розвитку педагогічної освіти в Сполучених Штатах, пов'язані з потребою розв'язання проблем і потреб расово й етнічно гетерогенного середовища суспільства та школи, не були достатньо вивчені українськими науковцями.

Мета статті. Таким чином, метою нашої статті є аналіз сучасного стану педагогічної освіти в університетах США та визначення головних напрямів її інноваційного розвитку в контексті проблеми полікультурності.

Виклад основного матеріалу. На початку ХХІ століття в американських засобах масової інформації та педагогічних виданнях почали активно з'являтися публікації та інші матеріали, які містили критику університетських програм підготовки вчителів. Вони вказували на значні розходження між теоретичними знаннями, які пропонуються студентам, та вимогами, що постають перед ними на практиці у зв'язку зі зростанням етнічно-расової різноманітності в учнівському складі громадських шкіл. На думку дослідниці Ж. Гай, етнічність і культура особистості є центральними елементами не лише в спілкуванні та оволодінні інформацією. Вона обумовлює процеси мислення індивідів і цілих груп. Тож учені Ж. Гай і Г. Ладсон-Біллінгс вважають за необхідне для освітян урахування в їх педагогічній діяльності принципів культуровідповідної педагогіки (culturally relevant pedagogy), головною метою якої є заохочення етнічно-різноманітних учнів до досягнення академічної успішності, усвідомлення своєї культурної належності та прищеплення почуття цінності й неповторності особистості [4, 127; 6, 221]. Наголошується на важливості оволодіння майбутніми вчителями культуровідповідними педагогічними вміннями. Культуровідповідне навчання Ж. Гай визначає як використання відомостей про культуру, попередній життєвий досвід і стилі навчальної діяльності етнічно різноманітних учнів з метою забезпечення більшої ефективності навчального процесу [4, 31].

У січні 2003 року у Вісконсіні пройшла конференція Американської асоціації коледжів освіти вчителів, що була присвячена проблемі

невідповідності якості підготовки майбутніх учителів сучасним вимогам. Зокрема, мова йшла про те, що існуючі програми полікультурної підготовки вчителів, а особливо тих із них, що походять з етнічно-расових меншин, розроблені недостатньо. Результатом роботи конференції стала розробка великої кількості рекомендацій щодо модифікації вчительського складу американських шкіл і забезпечення професійного розвитку як практикуючих, так і майбутніх учителів з метою покращення знань і вмінь, необхідних для успішної роботи з усіма учнями, незалежно від їх походження [2]. Перед студентами закладів педагогічної освіти було поставлено вимогу виробити за період професійної підготовки розуміння різноманітності стилів навчальної діяльності учнів різного етнічного походження й уміння адаптувати методи навчання відповідно до цих стилів.

Щодо модифікації вчительського складу, то йдеться про необхідність залучення до вчительської професії більшої кількості представників етнічних і расових меншин. Маючи ідентичний історичний і культурний досвід, ці вчителі можуть найкраще зрозуміти проблеми школярів різного походження, стати з'єднувальною ланкою в культурній прогаліні (cultural gap) між школою та сім'єю [3, 148]. Знання мови й культури допомагають учителям у виборі навчальних стратегій, які б сприяли ефективному оволодінню учнями академічними знаннями, а також забезпеченню активної взаємодії між учнями на всіх етапах навчально-виховного процесу з метою встановлення міжособистісних контактів, формування навичок міжкультурної взаємодії та полікультурного виховання.

Рівень підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності обумовлюється двома чинниками: ефективністю університетських курсів і якістю педагогічної практики в школах. У зв'язку з цим американські освітяни проводять дослідження щодо створення ефективного навчального плану й програм підготовки. Реформа університетських програм передбачає надання студентам можливості вивчати й використовувати на практиці результати психолого-педагогічних досліджень щодо культурно обумовлених домінуючих стилів пізнавальної діяльності та специфіки невербальних способів комунікації учнів різноманітного етнічного походження. Обов'язковим є включення курсу з полікультурної освіти студентів. Наголошується на необхідності забезпечення партнерської взаємодії університетів і коледжів на всіх етапах розроблення такого курсу: обґрунтування, планування, визначення його змісту, кількості годин (юнітів), добір методів навчання й оцінювання, планування бажаних результатів.

Проте, сама лише наявність курсу з полікультурної освіти вважається недостатньою. Освітяни Р. Гарріс, Ч. Ігел і Т. Клемонс розробили рекомендації, у яких головна увага приділяється забезпеченню полікультурної спрямованості всього навчального плану програми підготовки майбутніх учителів. На думку авторів рекомендацій, полікультурний навчальний план повинен включати елементи самовираження та соціальної справедливості; педагогічну практику слід узгоджувати з полікультурним навчальним планом; учителі-наставники в школах повинні проходити спеціальну підготовку для роботи зі студентами-практикантами; учителі-наставники повинні мати погляди й переконання, які б відповідали ідеям полікультурної педагогіки; до програм підготовки вчителів для роботи в міських школах необхідно включати компонент, який би передбачав перебування студентів-практикантів у громадах їхніх учнів; викладачам закладів підготовки вчителів варто підтримувати тісні зв'язки зі школами-партнерами [5].

Одними з основних інновацій у процесі реформування програм педагогічної освіти в США стали такі: виділення більшої кількості годин на педагогічну практику, посилення зв'язку між змістом полікультурної освіти й педпрактики, інтенсивна підготовка студентів до практики, старанний добір і підготовка вчителів-наставників, моніторинг процесу. Коледжі й університети заздалегідь планують те, який практичний досвід мають отримати студенти під час практики. Для цього створюються спеціальні інформаційні пакети (information packet), що містять необхідну інформацію про мету й завдання практики. Їх надають учителям-наставникам, яких прикріплюють до практикантів. Таким чином, досягається погодженість між університетом і школою [1, 146]. Головними вимогами, що ставляться перед програмами проходження практики, є: міцна організаційна структура з чітко визначеними завданнями для всіх учасників; ефективна взаємодія всіх осіб, які задіяні в програмі; здійснення вчителями-наставниками високопрофесійного менторства.

Американські дослідники пов'язують успіх програм підготовки майбутніх учителів із розширенням педагогічної практики за межі школи й зануренням студентів-практикантів у середовище громади. Вони вважають, що для майбутніх учителів корисно мати безпосередній контакт із тим оточенням, у якому вони будуть невдовзі працювати, дізнаватися більше про учнів, їхні інтереси, культуру, батьків, особливості побуту. Педагогічна практика в культурно різноманітному середовищі сприяє розвитку в студентів полікультурної компетентності.

Важливою стратегією інноваційного розвитку вищої педагогічної освіти США є курс на максимальну стандартизацію університетських програм підготовки вчителів у межах штату і навіть усієї країни, оскільки це сприятиме узгодженості й надасть можливість централізовано перевіряти ефективність курсів.

Головна роль у створенні університетських програм підготовки майбутніх учителів належить викладачам закладів педагогічної освіти. Американські освітяни все частіше піднімають питання змін у етнічному представництві професорсько-викладацького складу педагогічних коледжів і підвищення рівня їх професійної майстерності відповідно до завдань полікультурної освіти й виховання. Адміністрації коледжів та університетів нерідко віддають перевагу представникам етнічних і расових меншин під час найму на вакантні посади викладачів та інших працівників своїх закладів.

Вагомою інноваційною складовою системи американської педагогічної освіти стало створення шкіл професійного розвитку (Professional Development Schools) при університетах. У цих школах після отримання ступеня бакалавра молоді вчителі проходять інтернатуру протягом одного навчального року. На партнерських засадах співпрацюють викладачі університету й учителі-наставники. Ці заклади виконують роль навчальних лабораторій, у яких учителі-початківці набувають практичного досвіду роботи з культурно й мовно різноманітними учнями [8, 45].

Висновки. Отже, головними напрямками інноваційного розвитку вищої педагогічної освіти США в контексті проблеми полікультурності є такі, як модифікація студентського та викладацького складу педагогічних коледжів шляхом залучення до професії більшої кількості представників етнічних і расових меншин; розробка ефективних навчальних курсів і програм з урахуванням принципів культуровідповідної педагогіки; підвищення вимог до педагогічної практики, виділення на неї більшої кількості годин та розширення за межі школи в середовище громади; запровадження однорічної інтернатури в школах професійного розвитку; стандартизація університетських програм підготовки вчителів у межах штату і країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гулецька Я. Г. Полікультурна освіта студентської молоді в університетах США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Гулецька Яна Гаврилівна. – К., 2008. – 262 с.
2. ACTE (American Association of Colleges for Teacher Education) Windspread Conference, 2003, Sept «Preparing Teachers for Diverse Student» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eaccesseric.org/>.

3. Chou H-M. Multicultural Teacher Education: Toward Culturally Responsible Pedagogy [Електронний ресурс] / Hui-Min Chou // Essays in Education. – 2007. – Vol. 21. – P. 139–162. – Режим доступу : http://www.monarchcenter.org/pdfs/Chou_07.pdf.
4. Gay G. Culturally Responsive Teaching: Theory, Research, and Practice / Geneva Gay. – [2nd ed.]. – New York : Teachers College Press, 2010. – 290 p.
5. Harris R. C. Promising Practices in University-School District Urban Teacher Preparation Programs [Електронний ресурс] / R. Carrie Harris & others. – Режим доступу : <http://www.mscd.edu>.
6. Ladson-Billing G. Culturally Relevant Teaching: Theory and Practice / Gloria Ladson-Billing // Multicultural Education. Issues and Perspectives / ed. by J. A. Banks, Cherry A. McGee Banks. – [6th ed.]. – John Wiley & Sons, Inc., 2007. – P. 221–245.
7. Paredes M. E. Language Attitudes, Linguistic Knowledge, And the Multicultural Education of Pre-service Teachers: A Sociolinguistic Study : Dissertation ... Doctoral of Philosophy in Education / M. E. Paredes. – St. Louis, Missouri, 2008. – 385 p.
8. Tellez K. What Student Teachers Learn About Multicultural Education From Their Cooperating Teachers / K. Tellez // Teaching and Education. – 2008. – No. 24. – P. 43–58.

РЕЗЮМЕ

С. Ф. Лукьянчук. Направления инновационного развития педагогического образования в США в контексте проблемы поликультурности.

В статье содержится анализ главных направлений инновационного развития педагогического образования в высших учебных заведениях США, связанных с необходимостью учитывать требования и нужды поликультурной школьной среды. Выявлено, что усилия педагогов направлены на привлечение в профессию большего количества представителей этнических и расовых меньшинств; разработку эффективных учебных курсов и программ с учетом принципов культурно-сообразной педагогики; повышение требований к педагогической практике и расширение ее за пределы школы в среду общины; введения годичной интернатуры в школах профессионального развития; стандартизацию университетских программ подготовки учителей в пределах штата и страны.

Ключевые слова: инновационное развитие, педагогическое образование, поликультурная школьная среда, культурно-сообразная педагогика, педагогическая практика, школы профессионального развития, интернатура, США.

SUMMARY

S. Lukyanchuk. The Ways of Innovative Development of Teacher Education in the USA in the Context of the Problem of Multiculturalism.

The article represents the analysis of the most significant ways of innovative development of prospective teachers' education in the higher educational establishments of the USA. The author states that this process is influenced by the demands and needs of the multicultural school environment. The effectiveness of the prospective teachers' training depends upon two main factors: preparation programs and teaching practice. The introduction of a multicultural education course in the curriculum is very important but this measure is not sufficient. It is necessary to introduce a multicultural curriculum. The prospective teachers should get ready to follow the principles of culturally relevant pedagogy in their teaching. They are supposed to know the peculiarities of learning styles and non-verbal communication styles of students from national minorities. Immersion in their future pupils' communities during teaching practice is of vital importance. It will give prospective teachers an opportunity to learn important information about their students' community culture and customs and to acquire the multicultural competence. The research results

provide evidence to the fact that the most significant recent innovations in the field of prospective teachers' education in the context of multiculturalism are as follows: the involvement of the greater number of representatives of ethnic and racial minorities into the profession of a teacher and especially faculty members; the development of effective educational courses and programs according to the principles of culturally relevant pedagogy; the increase of demands to the teaching practice: extension of its term, intensive school teachers' preparation, development of special information packets, extension of the teaching practice outside the school into the multicultural community environment. Standardization of the prospective teachers' preparation programs within the state and the whole country is also of great importance. The introduction of Professional Development Schools is another innovation. The graduates of the Teachers' training colleges have one year internship in these schools. The research claims that such beginning teachers are considered to be better prepared and much more devoted to their profession. The effectiveness of Professional Development Schools is greatly appreciated by American educators.

Key words: *innovative development, teacher education, multicultural school environment, culturally relevant pedagogy, teaching practice, Professional Development Schools, internship, USA.*